

FRYSKE AKADEMY

Lânboukundig Wurkferbân

'Kansrijke verdienmodellen voor Friese boer en agrosector'

Kort verslag van de lezing 'Kansrijke verdienmodellen voor Friese boer en agrosector' door Ing. Lubbert van Dellen, agrarisch bedrijfsadviseur en fiscalist bij Flynth (voorheen bij Accon-AVM), gehouden op 2 december 2022 in het Fries Landbouwmuseum

De lezing van Van Dellen is de tweede van een serie van drie die het Lânboukundig Wurkferbân van de Fryske Akademy in het seizoen 2022/2023 organiseert. P. Berkhout (agrarisch econoom en senior-onderzoeker bij Wageningen Economic Research) gaf de eerste lezing op 18 november, Friso Douwstra (gedeputeerde provincie Fryslân) sluit de serie 3 februari 2023 af.

Van Dellen start zijn presentatie door de stikstofproblematiek in een breder verband te plaatsen. Nederland heeft te maken met een kluwen aan problemen zoals de energietransitie en tekorten aan personeel en woningen. Er is sprake van een stagnerende economische groei, inflatie en oplopende rente. Dat werkt door in de landbouw. Die moet naast stikstof ook bijdragen aan andere opgaven zoals klimaat (55% reductie van CO₂ en methaan in 2030) en verbetering van de waterkwaliteit: als Nederland in 2027 de KRW-doelen niet haalt, dreigen, naast afschaffing van de derogatie (2026), meer maatregelen: de EU dringt al jaren aan op inkrimping van de veestapel. De landbouw krijgt komende jaren verder, zo vult Van Dellen aan, te maken met nieuwe regelgeving voor grondwater, grondgebondenheid en dierwaardige veehouderij. De claims op grond nemen toe, voor onder meer extra natuur, woningbouw en groenblauwe dooradering (bijvoorbeeld hotsingels en bufferzones langs sloten).

Vervolgens zoomt Van Dellen verder in op de N-problematiek. Zo licht hij met cijfers toe dat rekenmodellen die Nederland toepast er vanuit gaan dat ammoniak een veel lagere depositiesnelheid heeft dan NO_x. Ammoniak zou daardoor al op korte afstand van de bron weer neerslaan, wat reden is om emissiebronnen (stallen) in de omgeving van natuur fors te reduceren. Terwijl NO_x die op natuur neerslaat van dichtbij én van ver komt waardoor een emissiereductie van alle NO_x-bronnen (industrie, transport) opgelegd wordt. De nieuwste inzichten zijn echter dat ammoniak zich veel meer als NO_x gedraagt, waardoor, zo geeft Van Dellen aan, opkopen van stallen buiten een 250 m zone weinig zin heeft; een algehele emissiereductie voor de landbouw buiten die zone ligt meer voor de hand. Andere sectoren vullen dat in met inzet van de Best Beschikbare Technieken, dat zou ook voor de landbouw moeten volstaan, bepleit de spreker.

Oplossingsrichtingen van het rijk

Via kaartbeelden en de recent verschenen brieven van het rijk (van Van der Wal, Adema en Harbers/Heinen) tekent zich af dat het rijk inzet op de volgende (door)ontwikkelingslijnen:

- x Nabij natuur en op veen: extensieve grondgebonden landbouw (ook biologische landbouw). In Fryslân concentreert zich dat in een zone van zuidwest naar noordoost en in de beekdalén. Hier passen grutto's prima in. Met inkomsten uit een meerprijs voor de landbouwproducten, vergoedingen voor ecosysteemdiensten en afwaardering van grond (met planologische vastlegging van de beperkingen voor de landbouw).

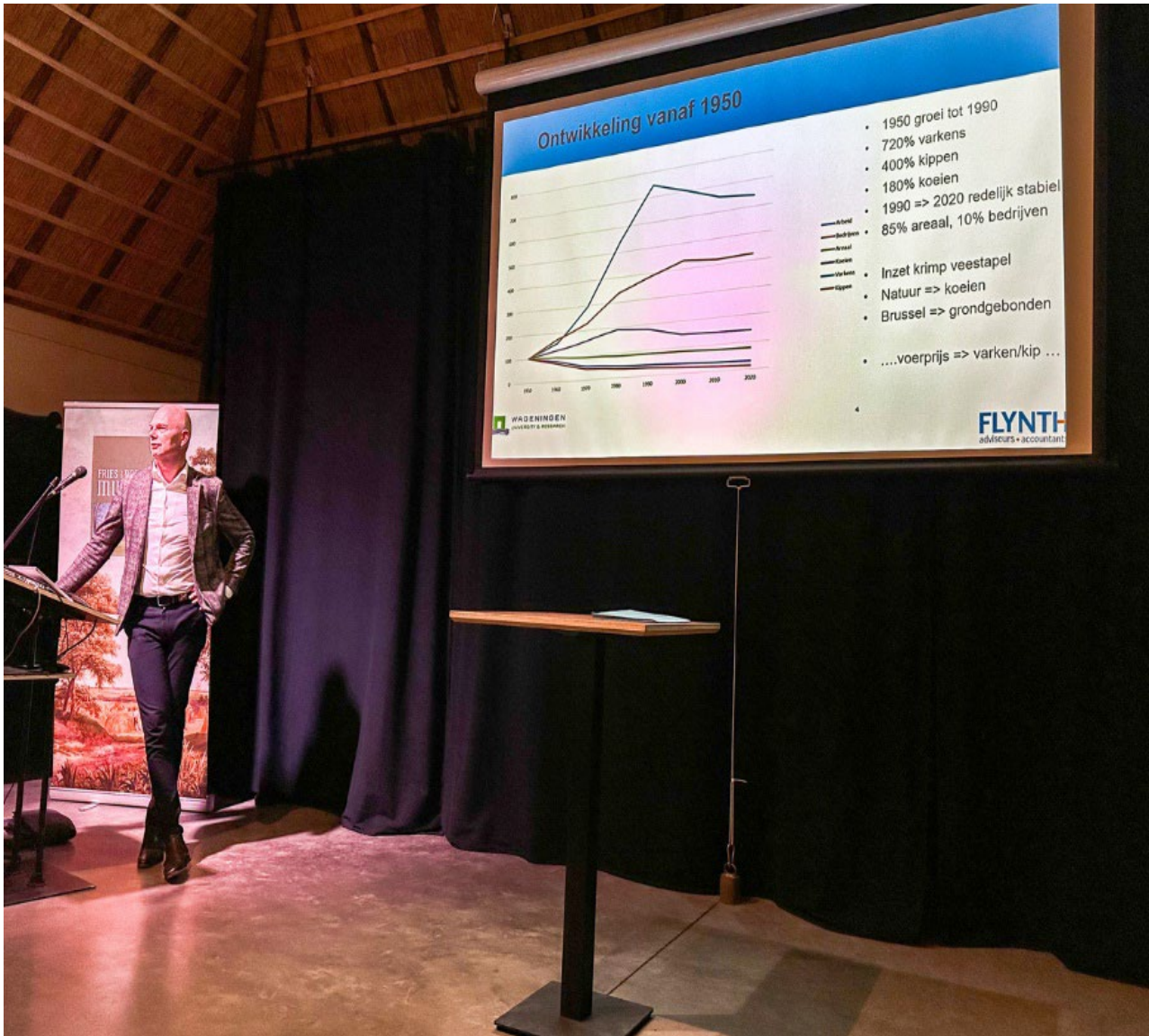
- Daarbuiten is er ruimte voor een intensieve grondgebonden hightech landbouw, met open en gesloten stalsystemen, mogelijk ook voor melkvee. Van Dellen ziet hierbij kansen voor extra inkomsten uit biogas en CO2-certificaten: de consument is bereid extra te betalen voor de combinatie klimaat-eiwit. Grondgebondenheid kan voor deze intensieve bedrijven vragen om samenwerking met akkerbouwers. De veehouderij zal de mest zo moeten verwerken dat de akkerbouw mest op maat geleverd kan worden. Van Dellen is pessimistisch over CO2-certificaten voor verhoging van het organische stof gehalte van de bodem, dat wordt te veel begrensd door wat de bodem maximaal aan kan. Positiever is hij over CO2-certificaten voor lokaal geteeld veevoer, dat kan akkerbouwers, via samenwerking met veehouders, extra inkomsten opleveren.
- Het rijk ziet verder kansen voor multifunctionele landbouw. Van Dellen ziet vooral perspectief voor de combinatie met zorg en toerisme.
- Het rijk noemt ook de opties van verplaatsen en stoppen van bedrijven.

Biedt dat de landbouw perspectief, conclusies en adviezen van Van Dellen

Van Dellen vindt het nog te vroeg om te beoordelen of extensief of hightech-intensief de landbouw perspectief bieden; hij ziet voor beide ontwikkelingslijnen kansen, mits er aan een aantal voorwaarden wordt voldaan. Zo is voor extensief meer geld nodig -voor beheervergoedingen en afwaardering van grond- en langjarige zekerheid. Op basis van kortlopende contracten kan de boer geen zaken doen. Voor hightech-intensief moeten -op korte termijn- werkzame innovaties beschikbaar komen. Dat kunnen innovaties zijn die technischer zijn dan sommige boeren lief is, merkt Van Dellen op. Naast maatschappelijk draagvlak zijn regelingen nodig die deze vorm van landbouw mogelijk maken, zoals toestemming om digistaat uit (mono)vergisters als kunstvervanger te gebruiken, werkbare samenwerkingsovereenkomsten tussen veehouders en akkerbouwers en regelgeving voor grondgebondenheid.

Als belangrijke voorwaarde voor zowel extensief als hightech-intensief noemt de spreker verder de beschikbaarheid van grond. Voor wonen en wegen is komende jaren 2.200 ha nodig, schat Van Dellen. Samen met de grondbehoefte voor blauwgroene functies (zoals natuur, bufferstroken, natuurvriendelijke oevers, veenweide, wateropvang) kan dit oplopen tot 55.000 ha (25% van het huidige Friese landbouwareaal van 220.000 ha). Of het bij 1% blijft of tot 25% oploopt hangt af van de mate waarin de blauwgroene functies met landbouwfuncties te combineren zijn. Een verlies van 25% landbouwareaal zal niet alleen de landbouw treffen, maar de hele agrosector. Daarmee is in Fryslân 15% van de werkgelegenheid gemoeid.

Van Dellen adviseert boeren een keus te maken; geen keus maken breekt op, geeft hij aan. Zijn advies is om óf voor extensief óf voor hightech-intensief te kiezen, van beide wat gaat niet werken.

Rode lijn in visies op RO....claim op grond!

Zonering platteland ABCD

- Zonering
- A - Goed geschikt landbouwgebieden
 - B - Transitiegebieden
 - C1 - Extensiegebieden (verlandingsgebieden)
 - C2 - Extensiegebieden (6000 m buffer om Natura2000 gebieden)
 - D - Natuurgebieden en Natura2000 gebieden
- Overig
- △ - Groenparks
 - - Bebouwd, semi bebouwd en recreatiegebied
 - - Water

Zonering agrarisch gebied

- Zonering
- A - Intensieve, grondgebonden landbouw
 - D - Extensieve, grondgebonden landbouw
 - C - Zwaaigebieden agrarisch
- Overig
- Natuurmonumenten, Natuurland en Natura 2000-gebieden
 - Bebouwd, semi bebouwd, recreatie en multi-invalshuizen
 - Water

- Totaal 1800.000 ha landbouwgrond
- 550 + 350.000 ha 50% hoogproductief melkvee + akkerbouw ??
 - 2,5 koe x 10.000 kg per ha
 - = 12 miljard kg melk
- 400 + 200.000 ha 33% bufferzone steden, natuur
 - 1 koe per ha
 - = 2,5 miljard kg melk
- 100 + 100.000 15% groen andere bestemming
 - Natuur, bufferzone, water, wonen